

**Ombwdsmon
Ombudsman**
Cymru • Wales

Adroddiad ar fioamrywiaeth a chydnerthedd ecosystemau 2024-25

Rhagfyr 2025

**Gallwn ddarparu crynodeb o'r ddogfen hon mewn
fformatau hygyrch gan gynnwys Braille, print bras a
Hawdd ei Ddeall.**

Er mwyn gwneud cais, cysylltwch â ni:

Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru

1 Ffordd yr Hen Gae

Pencoed

CF35 5LJ

Ffôn: 0300 790 0203

E-bost: cyfathrebu@ombwdsmon.cymru

**Ombwdsmon
Ombudsman**
Cymru • Wales

Adroddiad ar fioamrywiaeth a chydnerthedd ecosystemau 2024-25

yr Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru
am y flwyddyn a ddaeth i ben ar 31 Mawrth 2025

Cynnwys

Rhagair	5
Cefndir	6
Ein rôl	7
Ein huchelgais	7
Ein hegwyddorion	7
Cefndir dyletswydd bioamrywiaeth a chydnerthedd ecosystemau	8
Ein hadeilad	9
Adroddiad gweithredu	10
Amcan 1: Ymgysylltu a chefnogi cyfranogiad a dealltwriaeth er mwyn ymwreiddio bioamrywiaeth drwy wneud penderfyniadau ar bob lefel.	11
Amcan 2: Mynd i'r afael â phwysau allweddol ar rywogaethau a chynefinoedd.	13
Amcan 3: Rhoi fframwaith llywodraethu ar waith a chefnogaeth ar gyfer cyflwyno.	17
Newid hinsawdd a risg newid hinsawdd	18
Adrodd a chynllunio	19

Rhagair

Mae gwarchod yr amgylchedd yn parhau yn flaenoriaeth i ni. Lle y bo'n bosibl, rydym yn gweithio tuag at leihau effaith y swyddfa ar yr amgylchedd ac yn ceisio gweithredu mewn ffordd gynaliadwy a chyfrifol.

Mae'r adroddiad hwn yn cyflwyno gwybodaeth ar ein perfformiad a gweithredoedd yn ystod 2024-25 o dan y ddyletswydd Bioamrywiaeth a Chydnerthedd Ecosystemau, yn unol â Deddf yr Amgylchedd (Cymru) 2016.

Mae hefyd yn amlinellu ein cynnydd yn y 'meysydd lle mae angen gwella' a nodwyd gennym yn 2022-23:

- adolygu'r offer sydd ar gael i werthuso'n gynhwysfawr ein hól troed carbon ac ymgymryd ag unrhyw hyfforddiant sydd ei angen i'w defnyddio;
- ystyried effaith cynnaladwyedd lleihau/addasu ein gofod swyddfa; a
- annog staff i ystyried ffyrdd y gallant leihau eu heffaith ar yr amgylchedd.

Rydym yn parhau i weithredu model hybrid o weithio, gyda llawer o'n staff yn parhau i weithio o gartref ac yn mynychu'r swyddfa yn dibynnu ar yr angen. Caiff hyn ei adlewyrchu yn ein perfformiad cynaliadwyedd eleni.

Mae cynnydd yn ein gwaith achos yn parhau i fod yn ffactor pwysig sy'n llunio ein gwaith yn ystod 2024-25. Mae nifer ein cwynion newydd eleni wedi bod yr uchaf erioed. Mae'r cynnydd hwnnw'n parhau i roi ein staff dan bwysau sylweddol ac mae wedi effeithio ar ein gallu i ymgymryd â rhywfaint o waith nad yw'n uniongyrchol gysylltiedig â'n busnes craidd.

Michelle Morris

Ombwdsmon Gwasanaethau
Cyhoeddus Cymru
Rhagfyr 2025

Cefndir

Ein rôl

Mae gennym dair rôl yn bennaf.

Rydym yn ymchwilio i gwynion am wasanaethau cyhoeddus.

Rydym yn ystyried cwynion am gynghorwyr sy'n torri'r Cod Ymddygiad.

Rydym yn ysgogi gwelliant systematig mewn gwasanaethau cyhoeddus a safonau ymddygiad mewn llywodraeth leol yng Nghymru

Ein huchelgais

Mae pobl Cymru yn teimlo bod gwasanaethau cyhoeddus yn eu trin yn deg ac yn ymateb pan aiff pethau o chwith.

Mae gwasanaethau cyhoeddus Cymru yn gwrando ar unigolion ac yn defnyddio eu cwynion i ddysgu a gwella.

Mae ymddiriedaeth yn llywodraeth leol Cymru i gyflawni'r safonau uchaf o ymddygiad.

Mae'r Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru yn parhau i fod yn llais dylanwadol ac uchel ei barch o ran gwella gwasanaethau cyhoeddus.

Ein hegwyddorion

Rydym yn annibynnol, yn ddiduedd, yn deg ac yn agored i bawb sydd ein hangen arnynt.

Cefndir dyletswydd bioamrywiaeth a chydnerthedd ecosystemau

Cyflwynodd Deddf yr Amgylchedd (Cymru) 2016 ddyletswydd fanylach ar fioamrywiaeth a chydnerthedd ecosystemau (dyletswydd adran 6) ar gyfer awdurdodau cyhoeddus wrth iddynt arfer eu swyddogaethau mewn perthynas â Chymru.

Mae dyletswydd adran 6 yn gofyn i awdurdodau cyhoeddus 'geisio cynnal a gwella bioamrywiaeth cyn belled ag sy'n gyson ag arfer eu swyddogaethau yn gywir, ac wrth wneud hynny, hyrwyddo cydnerthedd yr ecosystemau'.

Er mwyn cydymffurfio â'r ddyletswydd, dylai awdurdodau cyhoeddus ymwreiddio'r ystyriaeth o fioamrywiaeth ac ecosystemau i mewn i'w meddwl cynnar a'u cynlluniau busnes, gan gynnwys unrhyw bolisiâu, cynlluniau, rhaglenni a phrosiectau, yn ogystal ag i'w gweithgareddau o ddydd i ddydd.

Caiff OGCC ei gynnwys o fewn y diffiniad o awdurdod cyhoeddus o dan delerau'r Ddeddf ac felly mae'n ofynnol i ni gyhoeddi adroddiad ynglŷn â sut y gwnaethom gydymffurfio â dyletswydd adran 6.

Er nad yw OGCC yn destun i ddyletswyddau llawn Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015, rydym yn cefnogi gweledigaeth y Ddeddf yn llawn er mwyn creu Cymru fwy cynaliadwy.

Ein hadeilad

Rydym yn parhau i feddiannu un swyddfa ym Mhencoed, ger Pen-y-bont ar Ogwr. Yn wreiddiol, cymerasom y brydles ar gyfer llawr gwaelod yr adeilad yn 2005, a ymestynnodd i feddiannu rhannau o'r llawr cyntaf a'r ail lawr, er mwyn darparu lle i dros 70 o staff ac ymwelwyr mewn swyddfa sydd yn bennaf yn un cynllun agored.

Dros y blynyddoedd diwethaf, rydym wedi gweithio i leihau gofod y swyddfa a ddefnyddiwn, yn unol â'n model newydd o weithio hybrid ac ystwyth.

O fis Ebrill 2024 ymlaen, cytunwyd ar brydles newydd ar gyfer arwynebedd llawr llai, ac mae hyn wedi'i adlewyrchu yn yr adroddiad hwn.

Trydan yw'r unig gyflenwad ynni sy'n cael ei ddefnyddio ac mae hwn yn darparu golau a darparu gwres/ oerni yn ogystal â phweru cyfarpar arferol y swyddfa.

Adeilad	Adeiladwyd	Nifer o Loriau	Cyfanswm Arwynebedd Llawr y gallir ei ddefnyddio (tr ₂)	Math o Wres
1 Ffordd yr Hen Gae	2004	1	9,279	Unedau Trin Aer

Adroddiad gweithredu

Amcan 1: Ymgysylltu a chefnogi cyfranogiad a dealltwriaeth er mwyn ymwreiddio bioamrywiaeth drwy wneud penderfyniadau ar bob lefel.

Mae sylw i gynaliadwyedd wedi'i integreiddio i'n polisiau allweddol a'n cynlluniau strategol allweddol OGCC.

Ar ddechrau mis Ebrill 2023, gwnaethom lansio ein Cynllun Strategol 2023-2026 newydd. O dan ein Nod Strategol 4 newydd, 'Sicrhau ein bod yn sefydliad iach, effeithlon ac atebol', rydym wedi ymrwymo i 'Chwarae ein rhan i amddiffyn yr amgylchedd, drwy leihau ein hól-troed carbon ymhellach.'

Yn ystod cyfnod y Cynllun, rydym wedi nodi Targedau Perfformiad Allweddol mewn perthynas â lleihau ein hallyriadau nwyon tŷ gwydr, a chatau i leihau ein gwastraff a'n trydan.

Yn ein Cynllun Busnes 2024-25, gwnaethom ymrwymo i

- gynnal defnydd ynni a gwastraff er gwaethaf mwy o bresenoldeb yn y swyddfa (wedi'i gyflawni pan nad yw ein gwastraff a'n hynni yn cynyddu o gymharu â'r cyfnod blaenorol)
- sicrhau nad yw ein hól troed carbon yn fwy na 60,000 KgCO₂e a gynhyrchir.

Mae ein Polisi Caffael yn dweud 'y dylai'r holl gaffael ystyried materion cynaliadwyedd'.

Yn 2022-23, gwnaethom ymrwymo i adolygu'r offer sydd ar gael i werthuso'n gynhwysfawr ein hôl troed carbon ac ymgymryd ag unrhyw hyfforddiant sydd ei angen i'w defnyddio.

Gwneir cynnydd parhaus â hyn. Rydym yn defnyddio ffactorau trosi Nwyon Tŷ Gwydr Llywodraeth y DU i'n helpu i adrodd ar allyriadau. Caiff rhan o'n hallyriadau ei gynhyrchu gan staff sy'n gweithio o gartref ac sy'n cymudo i'r swyddfa ac oddi yno. Gallwn nawr gofnodi'n gywir o ble mae staff yn gweithio (cartref/swyddfa) a pha mor aml maent yn teithio i'r swyddfa/o'r swyddfa.

Rydym yn parhau i annog staff i ystyried ffyrdd y gallant leihau eu heffaith ar yr amgylchedd

Rydym wedi cynyddu nifer y bobl sydd â defnydd o'r gwefrydd Cerbyd Trydan (EV) sydd ar gael yn y swyddfa. Bydd cael y cyfleuster hwn ar gael wedi cyfrannu at benderfyniadau staff i brynu car EV yn lle car tanwydd safonol.

Ym mis Mawrth 2024, gosodwyd aerdymheru newydd yn hanner y swyddfa ar y llawr gwaelod. Mae'r unedau newydd hyn yn fwy ynni-effeithlon ac yn fwy ecogyfeillgar a dylid adlewyrchu hyn yn y ffigurau allyriadau ar gyfer y blynyddoedd i ddod. Cafodd yr unedau sy'n weddill eu huwchraddio ym mis Mawrth 2025.

Mae'r planhigion y swyddfa yn parhau i ffynnu, rydym bellach yn gallu cynnig toriadau i staff i fynd adref gyda nhw i'w tyfu gartref. Nid yn unig yw hyn yn dda i'r amgylchedd ond mae hefyd yn wych i les staff.

Amcan 2: Mynd i'r afael â phwysau allweddol ar rywogaethau a chynefinoedd.

Mae ein hadeilad swyddfa yn cael ei brydlesu, sy'n cyfyngu ar ein gallu i wneud newidiadau i effeithlonrwydd ynni'r adeilad. Oherwydd hynny, mae ein gwaith i wella cynaliadwyedd a lleihau unrhyw effaith niweidiol ar yr amgylchedd wedi canolbwyntio ar leihau gwastraff, y defnydd o ynni ac allyriadau.

Gwastraff a gynhyrchir ar y safle

Eleni, rydym wedi gweld cynnydd bach yn faint o wastraff a gynhyrchir, ac roedd hyn yn bennaf oherwydd ailgylchu hen offer TG, a oedd yn cyfrif am 70% o'r cynnydd.

Eleni, gwnaethom ailgylchu 84% o'n gwastraff sy'n welliant ar ffigur y llynedd o 72%. Osgowyd tirlenwi pob gwastraff na ellir ei ailgylchu. Rydym yn parhau i symud tuag at fwy o ddefnydd o ddeunyddiau digidol, er mwyn lleihau ein dibyniaeth ar bapur.

Math o Wastraff	2022-23	2023-24	2024-25
Gwastraff Cyfrinachol (ailgylchwyd) (cg)	16,320	3,285	3,472
Ailgylchu Cymysg (cg)	572	739	2,726
Gwastraff Cyffredinol (cg)	804	1,565	1,242
Cyfanswm y gwastraff	17,696	5,589	7,440
Allyriadau a gynhyrchir (Cg CO₂e)	376.59	118.94	158.33

*ffactorau trosi o ffactorau trosi nwyon tŷ gwyrdr Llywodraeth y DU ar gyfer adrodd cwmni (0.021281 yr uned)

Trydan

O'i gymharu â'r llynedd, gwnaethom leihau ein defnydd o ynni o 25%. Mae hyn yn ganlyniad i'r system aerdymheru wedi'i huwchraddio ledled y swyddfa.

Defnydd trydan	2022-23	2023-24	2024-25
Defnydd (cWh)	74,102.00	64,170.00	48,069.00
Allyriadau a gynhyrchwyd (cg CO ₂ e)	15,334.62	13,287.00	9,953.85

*ffactorau trosi o ffactorau trosi nwyon tŷ gwydr Llywodraeth y DU ar gyfer adrodd cwmnïau (0.207074 yr uned)

Staff yn gweithio o gartref

Gweithio o gartref yw'r lleoliad a ffafrir o hyd gan staff, er bod staff wedi gweithio o'r swyddfa yn fwy nag yn y blynyddoedd diwethaf. Mae'r holl staff bellach yn defnyddio gliniaduron sy'n effeithlon o ran ynni yn hytrach na chyfrifiaduron bwrdd gwaith.

Mae'r ffigurau isod yn seiliedig ar yr amser cyfartalog yn gweithio o gartref/cymudo i'r swyddfa. Tra bod y ffigurau ar gyfer 2024-25 yn seiliedig ar ble roedd staff yn gweithio mewn gwirionedd (gweithio gartref/cymudo i'r swyddfa).

Allyriadau	2022-23	2023-24	2024-25
Gweithio o gartref	29,452	33,728	25,511.86
Cymudo i'r swyddfa	13,191	15,615	20,204.87
Cyfanswm yr allyriadau staff	15,334.62	13,287.00	9,953.85

*ffactorau trosi o ffactorau trosi nwyon tŷ gwydr Llywodraeth y DU ar gyfer adrodd cwmnïau (0.2686 yr uned ar gyfer teithio mewn car â thanwydd anhysbys, 0.03546 yr uned ar gyfer teithio ar drên)

Rydym wedi ymrwymo i ystyried effaith cynladwyedd lleihau/ addasu ein gofod swyddfa.

Ar y cyfan:

- rydym wedi gweld gostyngiad o tua 25% yn y defnydd o drydan yn y swyddfa.
- rydym yn parhau i ofalu am blanhigion ein swyddfa ac rydym bellach yn rhannu toriadau gyda staff ac yn parhau i helpu i amsugno CO2 yn y swyddfa.
- rydym wedi gweld cynnydd yn y gwastraff rydym yn ei ailgylchu ac yn disgwyl i hyn aros yn gyson yn uchel oherwydd y rheoliadau ailgylchu yn y gweithle a gyflwynwyd yng Nghymru ym mis Ebrill 2024.

Amcan 3: Rhoi fframwaith llywodraethu ar waith a chefnogaeth ar gyfer cyflwyno.

Mae'r cyfrifoldeb am berfformiad OGCC ar gynaliadwyedd yn gorwedd gyda'r Cyfarwyddwr Gweithredol – Adnoddau Corfforaethol a Phennaeth y Gwasanaethau Corfforaethol.

Caiff canfyddiadau'r broses eu cyfleu i Dîm Rheoli OGCC, ac mae'r rhain yn gwasanaethu i lywio ein cynllunio strategol yn ogystal â'r adroddiad cynaliadwyedd blynyddol hwn.

Mae Pennaeth y Gwasanaethau Corfforaethol yn ymgymryd ac adolygiadau mewnol o berfformiad OGCC ar gynaliadwyedd yn flynyddol.

Newid hinsawdd a risg newid hinsawdd

Mae ein heffaith ar newid hinsawdd yn gyfyngedig gan natur y busnes, ac mae ein gallu i reoli rhai agweddau wedi'i gyfyngu gan ein meddiannaeth o adeilad rhent a rennir ar barc busnes a reolir. Wedi dweud hynny, mae'n bwysig ein bod yn deall ein heffaith a'n bod yn cymryd camau i leihau effaith andwyol i'r eithaf ac i reoli canlyniadau newid hinsawdd. Yn benodol, gallwn:

- ystyried yr hyn rydym yn ei wneud a sut y gallwn gael effaith ar y newid hinsawdd, hyd yn oed lle gall ein heffaith fod yn fach
- lleihau a lliniaru gwastraff, ynni ac allyriadau
- rheoli risg sy'n gysylltiedig â newid hinsawdd.

Mae'r adroddiad hwn yn cynnwys ein hystyriaeth o'n heffaith ar newid hinsawdd, yn ogystal â bioamrywiaeth, ecosystemau a chynaliadwyedd.

Rydym yn cynnwys risg newid hinsawdd briodol yn ein cofrestr risg, i'w hystyried gan ein Tîm Rheoli a'n Pwyllgor Archwilio a Sicrhau Risg.

Adrodd a chynllunio

Rydym yn parhau i fonitro ac adrodd ar berfformiad cynaliadwyedd yn flynyddol. Yn unol â'r gofynion o dan adran 6, is-adran (6) o Ddeddf yr Amgylchedd 2016, rydym yn nodi ar yr un pryd unrhyw feysydd i'w gwella.

Gan edrych ymlaen, bydd y rhain yn cynnwys:

- cynnal defnydd ynni a gwastraff
- annog staff i ystyried ffyrdd y gallant leihau eu heffaith ar yr amgylchedd.

**Ombwdsmon
Ombudsman**
Cymru · Wales

Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru
1 Ffordd yr Hen Gae
Pencoed
CF35 5LJ

Ffôn: 0300 790 0203